

ICOANE MARAMUREȘENE

REVISTA DE CULTURA — APARE LUNAR

Redactor: GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU Redacția și Administrația: Str. TUDOR VLADIMIRESCU No. 22

CULTURA IN NOUILE PROVINCII

Problema culturii românești în provinciile alipite nu este — să-mi fie îngăduit chiar dela început această afirmație eretică — o problemă propriu zis culturală. Ea este, dimpotrivă, una din multiplele înfățișeri ale vastei și complexe probleme de unificare generală a vieții românești în nouile ei hotare și, deci, în funcție de formele și metodele îmbrățișate de această unificare, privită ca ansamblu de manifestări. În consecință, nu turneri de propagandă ale companiilor teatrale, nici reviste întreținute de truda cătorva idealști și cu atât mai puțin universități bântuite de un huliganism pe atât de anticultural, pe cât este, prin efectele lui, antinațional pot fi factorii decisivi pentru înălțarea culturii române unice peste ruinele regionalismelor și particularismelor culturale și naționale. Pentru acest scop, e nevoie în prima linie de o potrivită atitudine politică a noului Stat român, de statornicirea unei vieții românești sociale și de stat corespunzătoare cu tendințele de expansiune ale culturii, generoase și libere de ură.

În adevăr, problema culturii române în ținuturile noi nu poate fi considerată și tratată ca un aspect parțial și izolat al problemei generale ce ne-o prezintă necesitatea unificării naționale. În atitudinea lor față de cultura română, populația din Ardeal, Banat și Bucovina este, cu necesitate străpănită de atitudinea ei față de noul stat român ca atare. Și nu e vorba, poate, numai de minoritățile etnice pentru cari, *cantitatea* drepturilor acordate se traduce în mod fatal într'un criteriu *calitativ* al noului regim. Pentru intelectualitatea românească și, în genere, pentru națiunea băștinașă, cultura română nu este, asemenea, un element de viață izolat de celelalte noi elemente de viață, politice și sociale, ce au răscolit adânc bazele de existență ale nouilor provincii dela Unire încoace. Viața unitară românească se prezintă, sub diferitele ei aspecte, nouilor provincii drept complexul insolubil al unei schimbate orânduiri a vieții care tinde să ia locul vechiului complex vital, impus de trecutele stăpâniri străine cari n'au fost numai politice, ci și culturale. De aceea, lupta culturii românești pentru biruința ei în sufletul provinciilor alipite întâmpină nu numai rezistența vie sau inertă a fostelor culturi stăpânitoare (culturi de altfel, în foarte multe privinți, nemăsurat superioare celei românești), ci — dacă există o asemenea dispoziție sufletească — și nemulțumirea

generală cu noul regim politic și social al statului român.

Această din urmă piedică în calea culturii românești nu trebuie, mai ales, desprețuită. Căci orice manifestare a vieții românești în nouile provincii este, pentru populațiile de acolo, de o potrivă de reprezentativă pentru viața românească în genere. Prefectul abuziv care își bate joc de libertățile publice, politicianul corupt ajuns mânuitor al banului public, jandarmul schinjuitor al satelor, perceptorul nemilos și plin de atitudine neînțelese, toți acești «soli» ai Unirii și ai unificării nu reprezintă numai ramura lor restrânsă de activitate administrativă, ci Unirea însăși, acea Unire care, în fond, nu a fost decât o alipire la vechiul Regat și o unificare cu regimul de moravuri al acestuia. Și atitudinea de negație ce o opun nouile provincii acestui fel de viață unitară românească, se resimte cu putere și în domeniul culturii nevinovate, dar și ea de cele mai multe ori îmbrăcată în haina suspectă a unui import, a unei invazii. Bătăia ce o mânăcă opincarul dela jandarmul «umitica» sau adus din acele colțuri obscure și iobage ale țării vechi, se resimte în gândirea surtucarului ca un sentiment de bănuială generală față de tot ce vine de peste fostele hotare. Și astfel, un scepticism îndărătnic, un dispreț neînfrânt își face loc în sufletul nouilor provincii și față de cultura României, nu numai față de administrația ei.

Dar nenorocirea ar fi nemăsurat mai mică dacă — ceiace nu este, însă, cazul — viața românească ar pulsa cu destulă intensitate în centrele intelectuale ale provinciilor pentru ca, de aci, să poată izvorî acea cultură românească care, în forma ei «regășeană» este amenințată compromisă de jandarmi și de vameși. Decât, centrul României culturale este și va fi încă multă vreme tot vechiul regat înapoiat, dar în această privință acoperit de o glorie netăgăduită. Cu atât mai puțin, cultura românească nu va putea cu adevărat birui în nouile provincii prin ea însăși. Va trebui să biruască mai întâi, prin străduințele colective ale forțelor de progres, un regim cinstit de legalitate și democrație care să apropie toate sufletele, obidite astăzi în România nouă.

Aceasta este datoria supremă a orei.

LOTAR RĂDĂCEANU

mătușa Maranda, — de n'or îngropa iar pe sora norilor, nicio nădejde de ploaie.

Cum moș Vasile nu răspunse nimic, ocupat cu curățitul hogeagului lulelei, bătrâna se așază alături de mine și începu :

— Tot așa a fost și pe la noi, acum 40—45 de ani. Dela Paști și până după Ispas, nu mai dase nicio *chicătură*. Se 'mbolnăveau oamenii de inimă rea și piereau vitele de foame'n bătătură, iar câmpul negru, pârjolit mirosea, cale de-o poștă, a iască aprinsă și-a cenușe caldă. Au scos și atunci icoane sfințite — ba au venit mi-aduc aminte și niște *pochi* bătrâni cu bărbile pân' la brau — însă n'a folosit. Vorbea satul, că pricina fusese un ucigaș de oameni, pe care o muere rea îl ascunsesese fără știrea bărbatului. Bănuind o ispașe dată de Cel de sus, mulți își părăseau casele și-și luau lumea 'n cap, când într'o zi, vine la noi baba Stăncuța o bătrână vrăjitoare, mică-mititică, uitată de o menii și de vreme.

— Fa Glafiro — îi spune ea mamei, — spune, fa, fetelor să 'ngroape pe sora norilor, c'altfel n'o să ploaie un *vac*.

— Da'cum s'o îngropăm mătușică? întrebă mama, cu râsul ei de toate zilele.

— Vai de mine fată!.. Te numeri și tu acum printre *fomeile* bătrâne și nu ști încă de sora norilor?

— Nu — zise mămuța.

— Și nici la părinți n'ai pomenit?

— Nici.

— S'a schimbat lumea cum nici n'am gândit! Da 'nu i de bine.. s'o știi dela mine.

Supărată foc, baba Stăncuța dădu să iese, numai că maica o pofti dulceag pe scaun și îmbiind-o cu doi pumni de făină și o mână de ouă. o îmbună îndată.

— Faceți așa, cum vă spun și-ngropați de grabă pe sora norilor.

— Dar cine-o știe? întrebaram câteva copile din casă.

— İra! Parcă trebuie s'o știți? Va s'o faceți nepoatele maichii.

— Cum? Noi s'o facem?

— Voi, — că doar nu-i de loc greu. Iacă să vă învăț. Luați câte-o fășie din cămășile a nouă codane de măr tat — dar toate fete mari — Doamne ferește, de va fi printre acelea vreuna smintită — și închipuiți o păpușe. Impodobiți-o cu lămâița ca pe mirese și cu mărgelile la gât. Apoi, întocmiți-i un sicriaș, frământați niște colăcei și cu năfrâmi albe, spălate și uscate seara la lună, înșirate pe un brad verde, îngropați-o cu vaete și bocete pe lângă o apă. Veți vedea, că n'o să ajungeți bine acasă și nouri negrii au să vină clae peste grămadă să 'ntunece cerul. S'or frământa ei cât s'or frământa ca să descopere unde li-i mezina, iar după ce-or afla au să se bată în capete, să scape fulgere și să mugească până se vor mistui în stropi și picuri de ploaie. Astea vor fi lacrimile pentru surioara lor..

Atât ne-a trebuit, c'a doua zi ne-am și strâns nouă fete, care cu mare alai și cu plânsete de-ți rupeau inima, am îngropat la apa Sălhuiului pe sora norilor gătită și împodobită întocmai după povața babei Stăncuța. Iar până 'n scăpătatul soarelui, a dat Dumnezeu Sfântul o ploaie că a gălgăit apa prin șanțuri, până noaptea târziu.

— Fă-o și acum, babo, — zice acru moș Vasile.

— Spun eu, parcă asta?

— N'o spui — și nici vorbă nu poate să mai fie din spre partea matali — dar mai află-mi azi nouă fete mari aici în sat și eu dau cuvânt — iacă e martor și domnu' jude — că pân' la Crăciun nu-mi mai calcă piciorul prin crăsmă.

— Șuguește moșnegul meu — îmi spuse bătrâna cu zâmbet împăciuitor.

— Ba nu șuguesc de loc. Așa e..

Fiindcă moș Vasile e pornit la sfadă ori de câte ori nu-i intră cineva în voie, mătușa Maranda se grabi să plece.

*

— Auziși scornituri muerești! De nu i-o retezam scurt, mi-ar fi făcut baba capul calendar încă vre-un cias. Sora norilor?... mezina norilor! — mă rog dumitale, ca om, chipurile, de lumea nouă, nu-s astea deșucheli și nerozii — spune?

— Lasă moșule, — ce-ți strică? Mai bine, hai, pe la părintele Onofrei să aflăm ce-i cu icoana dela Domnești. Poate că de-or aduce-o are să și plouă.. Nu e de mirare..

— Cum și d-ta crezi în de-al de-astea, d-le jude? mă 'ntrebă bătrânul, chiorând un ochi, bănuitor.

Vezi, că moș Vasile avusese în gazdă, înaintea mea, un copist dela administrația plășii. Și dela acest savant copist — băiat subțire, băiat de oraș, din *capitalie* — se molipsise și bătrânul de modernism.

Nu mai crede în fleacurile muerești.

Așa bunăoară, nu-și mai făceau crucea când tuna, sau când toca, nu mai ținea posturile și nicio altă rânduială păstrată din moși-strămoși — în sfârșit, atâtea fără de legi, pentru care cu drept cuvânt, mătușa Maranda când se mânia și ea, îl numea: «păgânule, tatarule!..»

Până intratât se modernizase gazda mea, sub înrăurirea, bălatului cela din *capitalie*, că și la cărșmă, dacă se nimerea să stea alături cu fețe cinstite, ca bunăoară d-l Petrance Cocosșeful secției de jandarmi, sau d-l Iliuță Popescu agentul sanitar, nici de basamac nu vrea să mai audă și porunca:

— Un șpriț de-ăla mare cu *fâson*, — jupâne!

*

Pe când ne îndreptam spre casa părintelui Onofrei, — moș Vasile deși tot negură de supărat își mai îndulci o lecută glasul — și-mi zise:

— Adică, numai decât trebuie să mergem la popă, d-le jude.

— Aşa, de-o vorbă...

— Mai' bucuros aşi fi să mă'c pe la jupân Moişăle. A adus nişte vinişor* — şi drept orice laudă împuşcă odată cu limba de cerul gurii...⁴ Ce păcat că 'mneata îl ocoleşti? Dar are o odăiţă, unde nu v'ar putea găci nici potera din toată lumea.

— Nu pot.

— Aşa dar vă duceţi la popă.

— La el.

Bătrânul nu prea e mulţumit de răspuns.
Tace, ce tace şi-apoi prinde iar coraj:

A M U R G...

*Ascultă-mă,
fiecare cuvânt rostit e o măhnire,
fiecare ochiu, o obsesie de iubire,
fiecare tăcere, un gând rău...*

fiecare om e fratele tău...

Nu întreba tainele vieţii

*— lucrul vechiu e vraşmaş nădejdi tale —
ascultă cum se nasc revoluţii sociale
— păreri de rău iau cu ei doar drumetşi...*

*Îţi vei aminti de anii tăi,
de lume, de oameni pe cari i-ai tubit,
de cei pe cari-i serţi că te au lovit
— şi vei adormi cu visuri la căpatăi...*

*Atunci mă voi pleca fără să vreau
sărutând buzele tale îndurerate
şi rănile ochilor tăi, frate,
mângâind în om pe Dumnezeu...*

Oraşul va dormi şi el, mereu...

GEORGE SILVIU

P E M A R G I N E A A L T O R A

(SUGESTII)

«Trebuie să fie mai multe lupte şi frământări în sufletul unei împărătese detronate, de pildă, care a cunoscut toate gloriile şi toate ruinile, decât în sufletul unei ţărance, al cărei bărbat vine mereu beat acasă şi o stâlceşte în bătăi, sau în acel al unui sălbatic, rob al războiului».

(Maurice Barrés în «Ancheta asupra evoluţiei literare» de Jules Huret, susţine astfel punctul de vedere al romanului psihologic împotriva naturalismului).

Observaţie grăbită, dacă nu de parti-pris. Frământări interesante se petrec în fiinţa cea mai umilă, cea mai mărginită. Profundeţi contrariul? Însemnează că puneţi interesul operei de artă în eroul care face obiectul ei şi în prestigiul aparent al lui, în loc s'o cereţi numai şi numai dela opera de artă. Ceeace aş cere artistului e să degajeze în sufletul celor umili aceea ce face umilitatea lor.

— Da' să ştii una domnule jude. Dacă-i întinde sfatul cu popa sau cu fetele lui, să nu te apuci să le istoriseşti şotia auzită dela foamfa mea de babă.

— Şi de ce? întreb eu...

— Ti-aşi spune-o, dar ai să te superl.

— De loc.

— Ei, iacă: să nu suflă un cuvânt de sora norilor şi mai ales de cele noua fete mari, fiindcă cel puţin trei dintre cele cinci ducă ale popei se vor mânia straşnic pe d-ta

1924, Bălţi

TRAIAN I. CRISTESCU

M E L O D I E T R I S T Ă

*Ploaia-şi cântă iară
Jalea e. afară...*

*Nu s'aude nimeni... strada e pustie...
Sufletul meu — umbra rece, funerară,
Stă stingher în casă... Ce melancolie!..*

*În tăcerea care greu pe gânduri pică,
Clipel trecute se perindă'n minte
Cu-amintiri suave şi cu visuri sfinte —
Dar din toate nu mai e nimică ..*

Şi tăcerea greu pe gânduri pică.

*Iar în timp ce ploaia plânge cu încetul
Ca o mamă, ca o soră subitoare,
Simt cum din adâncuri de văltoare
Prinde iar să plângă'n sufletu-mi Regretul —*

Ca o mamă, ca o soră, plânge iar Regretul...

DEM. BASSARABEANU

Cred că este aici un izvor nesecat şi aproape neexplorat de frumos. Explorarea aceasta, faceţi-o — nu voi spune ca Zola, căci viziunea la dânsul e perfect superficială — dar ca Anatole France în *Crainquebille*, de pildă, prin acea originală şi savuroasă broderie a spiritului autorului pe urzeala fină a adevărului psihologic; faceţi-o mai cu seamă ca Tristan Bernard în acel admirabil *Roman al unui tânăr aşezat*: Umil ca toată lumea, mărginit ca toată lumea, cuminte ca toată lumea, ridicol ca toată lumea, amoretat ca toată lumea, îngrijorat şi distrat şi mediocru ca toată lumea, acest tip a dat lui Bernard prilejul unui cap de operă de psihologie.

Dece «împărăteasa detronată»? S'o lăsăm cinematografului. Sau s'o trimitem să-şi expună «stările sufleteşti» lui Corneille, şi să-şi plimbe măreţia orgoliului de convenţie în cele 24 de ore ale celor trei unităţi. Şi apoi, dece, dacă nu împărăteasa detronată, numaidecât muierea istovită

puterea va fi în mâna sovietului sau a partidelor revoluționare. Poporul era dornic de a petrece cu tot vacarmul de ură și de sânge. Femeile își arătau îmbrăcămintea elegantă ațâțând bărbații cu farmecele lor. Această învalmășală de lume ce-și târau poftel dealungul promenadelor părea că nici nu au cunoștință de revoluție.

De pe camioane, soldații roșii cari mergeau la luptă amenințau cu pumnii mulțimea nepăsătoare. Aceștia, afară din cale de revoltați, murmurau:

Mizerabilii... dar nici să ne plimbăm nu ne este permis?.. Și aceasta ni-o iau în nume de rău? Nu le este destul că ne-au jefuit și ne-au ocupat pretutindeni locurile?..

În colțul unei cafenele polone de pe Ljubjancaia, o societate burgheză juca liniștită cărți. Prin ferestrele deschise se auzia sgomotul împușcăturilor din apropiere, cărora jucătorii nu le dădeau nici-o atenție. Deodată strada se cutremură. O bubuitură năpraznică de tun făcu ca femeile să țipe. Jucătorii de cărți priviră liniștiți în jur.

— Nicevó (nimic) Bolșevicii împușcă. — constată bancherul cu liniște cinică continuându-și jocul mai departe.

Pentru un asemenea bagatel nu era de spus nici o vorbă, cu toate că în strada învecinată șrapnelele sfărâmau în mii de bucăți trupurile omenestii.

Cinismul acesta înspăimântător l'am întâlnit și mai înainte în prima fază a falimentului. Pe când o parte a omenirii se sbuciuma în mizeria și suferința cea mai teribilă, iar orașele și satele se distrugneau, doamnele și domnișoarele cu rochii scurte, cu ciorapi de mătase, cu obraji zugrăviți, dansau cu cavalerii cu o pas une nebună fox-trott, onstepp și shimmy...

Dansul acesta jucat printre noile morminte m'a revoltat din cale-afară și nu am putut înțelege contrarietatea prăpăstioasă, care despărțise omenirea în două tabere atât de heterogene. O parte se lupta cu o sforțare supranaturală pentru idealurile sale. «Apăra patria», «păzea civilizația» și «răscumpăra lumea». Partea cealaltă însă, cu o nebunie narcotică își scutura trupul pe melodiile curioase ale unei muzici exotice. Când problema m-i s'a clarificat, pentru a mă putea ocupa de ea în mod serios și cu imparțialitate, am despărțit omenirea în două grupuri. Datorită soartei furtunoase care mi-a prilejuit să fac cunoștința cu mulți și diferiți oameni, am putut constata cu mirare că «naturile» contrare sunt foarte asemănătoare, în fond, aproape congruente.

Diferențierea e numai consecința diferitelor influențe a individului și a societății una față de cealaltă.

Să privim înainte de toate individul. Are visuri, fantezii, scopuri, voințe individuale, în interesul cărora luptă. La construirea rezultantei, acești factori sunt de o importanță secundară întrucât acestea sunt contrabalansate și încrucișate de către

rezultantele eterogene ale societății. Într-o societate bolnavă rezultantele individuale se absorb, se dizolvă și rezultantele sociale devin dominante. Adică importanța voinții individuale există numai într-un atât, întrucât tinde paralel cu rezultanta societății. Natural, că aceasta însemnează moartea individualismului și e prevestitorul sigur al descompunerii și putrezirii societății. Față de acest fenomen indivizii de energie și temperament diferit reacționează diferit, cu toate că scopul inconștient a acestei reacțiuni este acelaș sau cel puțin asemănător. Sclavul laș, cu voința slabă fredonează melodii robilor și trupul său e scuturat de încordarea inconștientă a sufletului său. Neputând să se înspăimânte de lupta, vrea prin narcotism să distrugă tabloul întunecat al vieții, al realității... Imperiul roman de pildă nu se nimicise din cauza desfrânării moravurilor, ci romanii deveneau desfrânați, căutând narcoză ca să nu vadă putrezirea societății lor, adică distrugerea lor proprie. Iar sclavul tare, care vrea să vadă, care are voință, își scutură lanțurile, distruge grilajele pușcării, se opune societății bolnave, pentru ca restabilind puțința acțiunii individuale să salveze și viața societății.

Vom vedea mai târziu, că acțiunea aceasta revoluționară în esență e reacționară¹⁾. Sclavul pasiv dansează foxtrott la nebunie și pentru propria-i îmbărbătare chiuie te, iar cel activ își scutură lanțurile și țipă, sbiară internaționala pentru înspăimântarea contrariilor săi. Ambele nebunii au aceeaș cauză și scopul lor încă e asemănător. Nici unul, nici altul nu poate suporta situația bolnavă, dar pe când unul închide ochii, ca să nu vadă moartea, celălalt cu ochii deschiși și cu fruntea ridicată stă față'n față cu pericolul.

Dar cuvintele și faptele omenestii sunt nedibace pentru a exprima ceia ce se întâmplă în suflete. Acțiunile psihologice sunt necunoscute în fața conștientului. Până ce simțul să ajungă la judecata creierului, trece de multe ori prin critica celulelor nervoase, a celulelor din creier. Eventual se și pierde prin ele, sau se preface. În schimb, până ce cugetul, reflecțiunea simțului să ajungă dela creier la limbă sau la mușchi, nervul care transportă cugetul și simțul e încrucișat de mușchi sau de vase sanguine,— și toate acestea trăesc, suferesc și nu cutează, desvoltă curente și contracurențe, influențează și duc în eroare nervul centrifugal așa că «vai»-ul când ajunge a se exprima nu e altceva decât o revoltă sau o grimasă. Se preface în «mântuirea lumii» sau nebunie foxtrottică, după cum e influențat nervul centripetal de către labirintul trupului omenesc.

VICTOR ARADI

1) Bolșevismul încă e la fel, căci în ultima lui analiză nu e decât o ultimă sforțare pentru salvarea puterii de stat, compromisă prin păcatele ei.

POEME ÎN PROZA

PROLETARI

Cristoși trudiți, batjocoriți și zdrențuroși, — când noaptea își trage sufletul să moară, voi răsăriți din peșterile mizeriei cari încercuesc cetatea palatelor mărețe și, înflămânziți, porniți pe drumul gloduros al soartei, pe drumul spre uzini...

...vă văd în fiecare zi.

Cu ochii stinși de dureri nemărginite, de idealuri neîmplinite ce strălucesc pierdute în zarea timpului ce va să vie, tăcuți ca pământul plămădit, pașiți încet, pașiți trudnic pe coridoarele de beton ale mormântului existenței voastre...

...vă văd în fiecare zi.

Lângă mașini, al căror suflet e rupt din energia voastră; în sgomot diabolic de roți, în cântec de ciocane, vă războiți navalnic cu materia ce trebuie prefăcută în aur, (nu pentru voi) și valuri de sudoare vă înecă iar trupurile vi-se frâng...

...vă văd în fiecare zi.

Carnea vi-se desghioacă de pe oase, atmosfera cătrănită vă sfârtică plămâni, ochii vă lucesc sălbatic în orbite, coardele mușchilor cântă imnul civilizației, iar fețele voastre iau înfățișarea unei promenade de toamnă...

...vă văd în fiecare zi.

Când înserarea își desvăluie fața, glasul de cobe al sirenei vă descătușe de lângă mașinile înfierbântate și grotă silniciei vă debordează prin ulițele strâmbe, noroioase sau prăfuite spre colibele voastre...

...vă văd în fiecare zi.

În calea voastră vă ies plâpândele progenituri cari întind rugător mâinile spre pâinea ce-o aduceți la subțioară și ochii lor sclipesc de bucurie — iar ai voștri de durere...

...vă văd în fiecare zi.

Când pământul își îmbracă haina de doliu, când

apele cântă deslușit, când cerul privește cu milă prin ochii miriadari sbuciumul pământean iar stăpâni se destramă în orgii, — voi, fraților proletari, mulțime de Cristoși, od hniți o clipă pe muntele vieți, ca în revărsatul zilei următoare să vă purtați înaintea crucea suferințelor voastre, pe care sunteți crucificați clipă cu clipă..., pentru ca odată învierea voastră, să schin be haina pământului!

ÎN DRUM SPRE CASA TA...

În seara asta, mai învins ca oricând, pornesc în drum spre casa ta. Clipe de suferință și bucurie se răscolesc din colbul vremii și peregrinează prin mintea-mi obosită. Imaginea chipului tău primăvaratic, îmi poartă pașii pe ulița pietruită cu căsuțe plecate spre pământ ca niște pelerini în-genunchiați, ce-mi arunca priviri furioase. Felinarele, — suflete osticoase — îmi arată drumul spre locașul tihnit și îngropat în întuneric. În mine crește titanica dorința îmbrățișerii, pe când noaptea își aruncă privirile-i miriadare în colivia sufletului meu. Dar drumul, prieten bătrân, sub pașii mei el plânge azi. De ce? nu știu! Prin păcura nopții o cucuvea hăue. Printr-o zdreanță de nor luna aruncă fășii de lumină pe peisajul mort. Și tristețea ca o mână vrăjmașe mă apasă, mă sfarmă. Chipul tău statornicit în mine mă chiamă. Din ochii tăi clari curg diamante ca o solie a sbuciumului sufletesc. Mă privești trist, ucigător de trist, și ca o coloană de fum te destrami în nemărginire.

Pierdut în gânduri, mă lovesc de poarta ta. Pânza unui steag de doliu îmi înfășoară ochii. Mă cutremur. Cu evlavie îmi plec genunchii, îmi plec sufletul...

Mi-am înțeles tristețea și cântul cobitor al pășirii negre...

ION MEHEDINȚEANU

SORA NORILOR

Secetă nemaipomenită. Toată acea minunăție verdeată răsărită pe la începutul lui Mart. stă acum colbuită și arsă de soare; de uscată ce-i, nici rătuștele nu se mai apropie s'o ciugule.

— Tot e bună—zice'n glumă, mătușa Maranda— s'o pun în luleaua moșneagului meu.

— Ba mai pune-o și-n borșu tătănitău — răspunde mănios moș Vasile.

Am priceput. Nu i-s boii acasă bătrânului. Sau duce lipsa de mahorcă, sau a trecut, pe semne, un cias de când n'a mai fost la jupân Moșale.

Femea râde creș și pleacă după treburi prin ogradă. Rămân pe prispa casei eu și cu moș Vasile Bejan, gazda mea.

— Nevoie mare, d-le jude! — oftează el căutând desnadăjdut pe întinsul spălăcit al cerului. Mai adineauri mijeau niște nourași în cea parte,

să zici că-i gata ploaia, dar parcă suflă duhul rău din foale, că nici urmă nu se mai vede acum. O să ne prăpadim de foame...

— De... îi răspund eu, gândind să-l mai înseninez o leacă, — chiar mare nevoie cum spui, n'are să fie. S'a adăpat pământul destul la începutul primăverii. Dar se'nțelege, Je-ar mai ploua încă, n'ar strica.

— Ași! Vei vedea 'mneata că n'are să ploaie un strop iar peste două săptămâni în loc de seceră o să băgăm ole-n grâu. Să dea Sfântul să nu tie așa dar eu tare mă t-m. Cică Duminecă au să scoată și icoana făcătoare de minuni dela mânăstirea Domneștilor. N'ați auzit nimic vorbinduse pe la judecatorie?

— Nu.

— Geaba, oameni buni— se amestecă în vorbă

MAMELE DIN POIANA ¹⁾

Copiii, cele mai dragălaşe flori ale pământului bucuria casei și nădejdea bătrânețelor, copii pe cari îi ador când sunt la casele lor, mi-au băgat groaza în suflet aici în mijlocul pădurilor de brazi, la poalele munților severi și neclintii.

Dar nu! Bieții copilași ar fi inofensivi, dacă pe lângă ei n'ar exista servitoare, cărucioare și, mai cu seamă, mame.

Ah, mamele!

În curtea casei mele locuște una din aceste mame, plus servitoare, cărucior, etc. Alături de casa mea alta, plus servitoare, cărucior, etc. Peste drum de casa mea, a treia — plus...

În dosul casei mele două mame, plus două doici, două cărucioare, etc.

Alături de odaia mea locuște țărancă proprietară a casei cu copilul ei, minus servitoare, minus cărucior.

Pe dinaintea ferestrei mele, dis-dedimineață servitoarea vecinei întinde rufușoare mici, puțin îngălbenite, cari îmi fâlfâie ca niște stegulețe pe dinaintea ochilor.

Înainte de a mă fi dat jos din pat, un zgomot mare îmi zgudui pereții camerei.

Mama copilului, servitoarea și o mătușe a pruncului gunguresc și vorbesc peltic, ca să-l facă pe copil să rădă, — și el sbiară, sughite, plânge.

Dau să ies din casă, mama copilului mă întâmpină.

Nu știu ce are fetița mea! A plâns toată noaptea. Poate v-a deranjat?

— Nu face nimic!

În timpul ăsta copilul s'a agățat cu mâinile unsuroase de rochia mea, mi-a stricat pieptănătura, m-a sgâriat pe față.

— Vai, vă murdărește, puilul mamei! repetă mama și dă copilul jos din brațe așezându-l pe măsuta de toaletă.

— Nu face nimic, răspund cu un zâmbet de încurajare.

Micuța mi-a răsturnat într'o clipă pudra, mi-a vărsat apa de Colonie, și a împrăștiat tot carminul dintr'un tub pe fața de masă.

— Vai! reînoește mama. Scuză.

— Nu face nimic, răspund eu iar.

Dau să scobor în parc. Vecina de alături mă oprește:

— Nu vrei să-mi vezi odorul?

— Cu plăcere.

Și la chemarea stăpânei o servitoare bosumflată îmi aduce un copilaș blond: toți copiii din Poiana sunt blonzi...

— Fă pă la tanti, puilule!

Micuțul scâncește, se sucește în brațele femeii,

Din volumul „Săptămâna unei îndrăgostite”, ce va apare.

scoate limba și, când m'apropiai să-l sărut îmi băgă un deget în ochi.

— Vai de mine! se scuză doamna.

— Nu face nimic! răspund zâbind.

Vecina din fața casei a eșit în poartă cu puilul ei. Un fior îmi trece prin tot trupul.

— Fă pă! pă!

Zâmbesc fac semn cu mâna, mă întorc în loc, sar, miorlăi ca pisica. În sfârșit cu promisiunea să mai viu.

Trec în grabă pe dinaintea caselor cu stegulețe îngălbenite, înșirate pe frânghii, fără să bag în seamă susurul pârâiașului din vale, poienile împetrițate cu flori galbene și liliachi, munții colțuroși și impunători.

Vreau să mă recreez la umbra brazilor din parc...

În jurul meu, pe iarba verde cărucioarele albe, cu pernțe roze și bleu, cu fundulițe și clopoței, se odihnesc golite de podoabele, sau poverile lor. Ce simpatice sunt cum stau așa pe iarbă, singure, fără copii, mame și servitoare.

O doamnă s'a așezat lângă mine, pe o bancă. E rumenă și atât de bine făcută încât ocupă trei sferturi din bancă.

Întârm în vorbă și o întreb ce suferință ascunsă o face să caute aerul de munte.

— Eu n-am nevoie, slavă-domnului, dar am venit pentru copil.

Mă cutremur, caut să aduc vorba de altceva, dar duioasa mamă a alunecat pe panta sentimentelor ei materne și povestește — cum l-a născut, cum l-a înfărcat, cu ce l-a hrănit, câte chilograme are, ce a suferit cu servitoarele, — mai ales servitoarele!..

Caut să scap cum pot, și fug la gară să privesc călătorii cari țâșnesc din vagoane cu pachete, femeile cari își așteaptă bărbații. Și aici copiii, inevitabilii copii, cari își au partea cea mai importantă.

Servitoarele împing, bombănind, cărucioarele, mamele își iau odraslele în brațe, ca să le vadă «tăticu» și mai cu seamă lumea.

— Ce e al d-tale: fetiță? Întrebă una al cărei copil e în bleu, pe alta al căreia e în rose.

— Al meu e băiat. Să vă trăiască, dar câte luni are? Il alăptați singură?

— Să vedeți cum a fost...

Mă îndepărtez îngrozită. Știu ce are să urmeze: doica, servitoarea, Nestlê-ul, biberonul, etc., etc.

La întoarcere, bărbații împing cărucioarele, mamele își poartă în văzul lumii odraslele, servitoarele respiră ușurate.

La restaurant, la masa mea, un șir de mame cer să li se servească de mâncare doicilor lor din încăperea cealaltă, altele să li se fiarbă câte un ou pentru copil; și apoi se pornesc:

— Of! ce pretențioase sunt slugile astea...

— Nu le place orice mâncare, spune una.

— A mea nu mănâncă decât friptură ! răspunde alta.

— Eu i-aș da drumul, dar copilul...

Și iar : biberon, Nestlé, griș cu lapte, indigestie, dințișori, ciorăpei, etc.

Imi vâjăe urechile, fug în pădure.

Servitoarele cu copiii în brațe își critică stăpânele.

Aș vrea să pun la cale o excursie. Vecina de alături ar merge, dacă ar putea lua copilul, servitoarea, căruciorul : cea de peste drum nu poate că al ei are temperatură ; cele două mame din spatele casei : una face dulceață, alta lucrează o bonefică pentru copil.

Plec pentru trei ore la Brașov. Trei din aceste mame s'au hotărât să mă însoțească.

Dela gară, încep să alerge în căutarea unei prăvălii de mărunțișuri.

— Eu aș vrea o bărbijă pentru Teo.

— Eu un șorțuleț pentru Lilica.

Și a treia, un arsenal de jucării pentru Lonci,

Era cât p'aci să pierdem trenul și m'am întors, frântă de osteneală, după trei ore de alergătură, în care timp duioasele mame, nu mi-au dat răgaz nici să beau un pahar cu apă.

Și în timp ce mamele vilegiaturiste își jertesc timpul copilașului, servitoarei, căruciorului, — țărâncă de alături e dusă la cosit, iar mittetul din covată roade un colțișor de pâine, și crește, crește...

SARINA CASSVAN-PAS

DECLIN

*E cea din urmă noapte și-i prima sârbătoare...
Ingăduie, Modesta, să-mi limpezesc privirea pe chipul*

[țau de var —

Invață-mă, Fecioară, cum se moare !

*De ieri ascund în suflet un strop pribeag de soare.
Își tremura în gene, în ceasul înserării —
A strălucit în iarba culcată pe cărări...*

Ingăduie, Modesta, să culc povara frunții pe mâna de

[săpadă,

Să uit că dorm în mine, în străie de paradă,

(Cum dorm în sălt de morgă sicriile de brad)

Cei spintecați de schije în nopțile de iad ;

Să uit că sunt copilul orașului în care

Plâng statuile albe în piețile murdare ;

Să uit c'am fost ruina înfiptă'n neguri oarbe

Ori frunsa în furtună ;

Să uit că plebea geme

Și trage'n jug, și tremură, și rabdă ca un câine,

Să uit că plebea urlă —

Și'l vinde pe Danton pentru o pâine...

Ingăduie, Modesta, să cer privirei tale o lacrimă de

[soră !

Cu lacrimile mele să o'mpletesc cunună,

Să'mpodobesc scriul ce'l voi primi în dar...

Ingăduie, Modesta, să-mi limpezesc privirea pe chipul

[țau de var —

Invață-mă, Fecioară, cum se moare !

E cea din urmă noapte și-i prima sârbătoare...

GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

GROAZA

*Lumina priveghia,
— sămbure cald în frig —
pândar într'o vie în copt
Noaptea curgea ca un șopt
de ape liniștite.*

*Apoi deodată uraganul,
geamuri lovite și sparte
Strade, grădini potopite, —
groaza cu mine de mână,
fantoma palindă a morții, —
umil am căzut în genunchi.*

*Icoană-a neputinții,
st' igam viața caldă
mi-e rece și fușu și gândul —
Veni acuma rândul.
al nostru, de ispașă ?*

*Tune' rău ca și ura,
despică și sfarma și arde,
în pieptu-mi, dorința de moarte, —
mi e groază, mi-e groază, mi-e groază...*

*Nu-i nimeni să fie mai tare ?
Iar tu dacă-i fi în odae,
mi-i pune pe ochi și pe suflet
o pânză de bine, — și viața
va sta sfidătoare cu noi ?*

*E groaza de mână cu mine,
fantoma palindă a morții, —
umil am căzut în genunchi...*

OTILIA GHIBU

DIN REVOLUȚIA RUSA¹⁾

În luna Iunie a anului 1919 răscoala sângeroasă a social-revoluționarilor se deslănțuie asupra Moscovei. În preajma bulevardului Arbatscaia clocoțea focul mitralierelor, iar pe străzile largi împodobite cu arbori și pe promenada Tverscaia șirul nefârșit al trăsurilor transportau răniți, iar autoca-

mioanele luptători de baricade. În primele momente ale panicei o liniște mormântală se lasă asupra orașului. Când razele strălucitoare ale soarelui de amiază se răsfrângeau cu bogăție, promenadele Tverscaia și Ljubjancaia se populară din nou, cu toate că abia la o mie de pași pe barcade împrovizate din tramvae, lăzi, butoaie aruncate din prăvălii, mobile scoase din case, se încinse o luptă pe viață și pe moarte care avea să hotărască dacă

1) Din introducerea cărții „Poporul rus și revoluția rusească”, lucrare care va apărea în curând.

de muncă pe care soțul veșnic beat a obișnuit-o cu bătaia? «Una din două», iată un raționament de femeie. Alternativa nu se mărginește aici. Ni se pare de altfel că un interes de aceiași natură se leagă de psihologia muncitorimei oropsite cași de aceea a împărătesei mazilite.

Nu. Cu alegerea aceasta a subiecților într-o lume care, convențional, e socotită că simte mai intens, se încearcă, poate inconștient, o mistificare: se caută a se introduce printr-o crăpătură a zidului, *senzaționalul* pe care l-am gonit din literatură pe ușa larg deschisă.

Sensibilitatea *împărăteselor detronate* atrage pe unii scriitori ca Drama dela Mayerling pe abonații cinematografele. Valoarea unei piese e în numărul rochiilor ce schimbă protagonistă și în numele croitorului care a îmbrăcat-o. Valoarea unui roman psihologic ar fi și ea în foile de stări sufletești pe care le dezbracă dela o pagină la alta eroina. Procedul e analog cu acel al lui Ponson du Terrail în căutarea intrigi complicate și zguitoare.

Dar reviu la romanul lui Tristan Bernard.

Și-mi zic că forma aceasta de roman ar corespunde perfect cu tendințele actuale ale unei părți a literaturii moderniste.

Poeziei care a refuzat să recunoască frumosul în lirismul aproximativ al sentimentelor pentru care dicționarul posedă cuvântul ce clasifică, acestei poezii care caută să prindă fugitivul, subconștien-

tul, aceea ce se furizează în adâncimile întunecoase ale ființei, acestei poezii îi trebuie ca *pendant* un roman psihologic care să-i caute subiectele printre cei umili, umili nu numai decât prin starea lor socială, ci și prin mediocritatea pasiunilor, și să încerce a degaja ceva din simțurile acele obscure și plate, dintre care niciuna nu covârșește.

Operația care a produs poezia subtilă actuală — vorbesc de aceea care a ajuns la cristalizare — prin repudierea explorării psihologice *grosso modo* și recunoașterea unui nou câmp de explorare, acel al nuanței, se va întâmpla în genul romanului.

Împărăteasa sau conța neurastenică va face loc sufletelor umile, tot atât de complicate, dar mai greu de prins decât ale lor. «Sufletele oboșite» de convenție, din care avem un exemplar și în literatura noastră, numai atrag astăzi decât pe visătorii masturbatori.

Spuneam analogie.

Între schimbarea care ne-a adus poezia modernistă și aceea care ne-ar aduce romanul modernist, analogia nu poate fi decât relativă, căci romanul, prin însăși natura lui, trebuie să se mărginească la psihologia perfect conștientului, nu a subconștientului.

Ar fi analogia abajurului față de globul de lumină: îi urmează rotunzimea, dar cu mlădieri proprii și colorat diferit.

SARGON

N. IORGA ȘI PANAIT ISTRATI

Două nume ilustre și ce contrast!

Panait Istrati un nume scos din adâncurile pământului care nu rabdă să înmormânteze pietrele rare, — diamantul veritabil și-l scoate la lumină printr'un gest tragic. S'a găsit un om cu suflet mare ca Romain Rolland, care lustruind una din fețele diamantului găsit și să arate lumii uluite, puternica lui strălucire, — puternicul talent al lui Panait Istrati.

N. Iorga, piatra artificială lustruită pe mii de fețe, prin înaltele academii, unde se fabrică cărturarii și fariseii, fără suflet, cari opun geniului creator al autodidacților, o erudiție stearpă de care omenirea avidă de îndreptare nu se folosește cu nimic.

Din masa poporului, din adâncurile virgine, ies energiile latente, nebănuite — ca o sfântă chemare la trezirea conștiinței de adevăr, de dreptate de umanitate.

Apostolii omenirii, neconsacrați de oficialitate, cari trag brazde noi în viața artistică sau politică, răsar oglinzind în operele lor, sufletul mulțimei anonime, sbuciumată de veșnicul și nobilul optimism al omenirii.

În locul sarcasmului desgustător din operele sa-

vantului inventator de curente poporaniste artificiale, în operele autodidactului genial Panait Istrati este răsul sonor, cascadic, al celor obidiți atunci când gustă un pic de fericire sau plânsul reținut al desmoștenișilor soartei învățați cu suferința ca stocicii din vechime. Simplu, fără pedantism și prețiozitatea savanților încâlciți, povestitorul genial, cu o naivitate adorabilă de copil se spovedește ca o nevoie imperioasă — și spovedania lui sinceră — ne mișcă pentru că în ea se oglindește suferințele noastre ale celor înfrânți în lupta pentru trai, a celor răsvrățiți contra nedreptei orânduirii sociale.

Eroii lui trăesc căci i-a văzut în carne și oase, a suferit, a luptat și sperat cu ei în urâta lor promiscuitate — și el numai i-a zugrăvit prin acel dar intuitiv minunat al artistului de geniu, ce știe să exteriorizeze impresiile.

Acest umil copil al poporului românesc, rătăcitor în lume, în căutarea idealului de artă și adevăr, a scris după îndemnul lui Romain Rolland strălucita lui carte „Kira Kiralina” — despre care „marele” nostru învățat N. Iorga într-o comunicare recentă făcută la academie, spune că este o „carte desgustătoare.

Autorul de melodrame răsuflăte, N. Iorga, cu acţiuni nelogice, cu situaţii nenaturale şi personajii neverosimile, în megalomania sa a crezut că va diminua cu al său cuvânt formidabilul glas al lui Romain Rolland care a văzut în Panait Istrati un Gorki al României. — Panait Istrati s'a dus umil, cu tinichiaua cu vopsea, în Cetatea mândră a luminii din Apus şi cetatea l-a recunoscut ca un minunat copil al umanităţii, ca un genial om al scrisului. — D-l Neculai Iorga, savantul autor dramatic s'a dus cu mare trâmbiţare, cu mare morgă să îie conferinţe la Sorbona; dar s'a întors îna-

poi pe meleagurile Carpatine ca să se cufunde în promiscuitatea politică în care se complace.

Câtă deosebire între Romain Rolland „pescuitorul de suflete omeneşti pierdute în adâncul oceanului social“ (cum îl numeşte chiar Istrati) şi d-l Neculai Iorga a cărui vanitate hipetrofiată îl împiedică să recunoască adevăratele talente ridicate din adâncurile tragice ale vieţii omeneşti.

I. ŞTEFĂNESCU
SCULPTOR

CUM AU VENIT VARAUANII PE PĂMÂNT

La început varauanii locuiau într'n ţinut frumos dincolo de cer. Afară de ei nu se mai aflau în ţinutul acela de cât păsările cari slujeau de pradă vânătorilor.

Unul din aceştia urmărind odată o pasăre, slobozi o săgeată; dar săgeta nu-şi nimeri ţinţa şi pieri. Tot căutând vânătorul să-i afle urma, ajunse la gaura pe unde pierise săgeata. Privi prin gaură şi zări jos pământul nostru, plin cu turme de fel de fel de sălbăticiuni, mistreţi, cerbi, căprioare şi altele de tot soiul cari păşteau nesupărate iarba câmpurilor şi a dumbrăvilor.

Fiindcă deschizătura era destul de mare ca să poată trece prin ea un om, vânătorul se gândi să întocmească o funie sau o scară de bumbac ca să se coboare pe pământ. Intovărăşindu-se ei mai mulţi, făcură scara. Lucrul îinu multe luni de zile. Dacă au văzut că atât cât făcuseră nu e de ajuns au tot lungit-o până când au putut-o prinde de copaci. Apoi sus la ei o legară de o propteă ţeapănă, şi viteazul Oconorote porni a scobori pe pământ. Primejdios lucru, căci scara era lungă şi şubredă şi o putea sufla vântul din toate părţile.

După ce ajunse jos pe pământ, privi cu mirare în juru-i şi se minună grozav de viaţa cea îmbelşugată, de dobitoacele cele ciudate cu patru picioare şi cât sunt ele de mari. Tot ce vedea, i se părea lui adevărate minuni.

Văzu cum fiarele sălbatice îşi mâncau prada şi se gândi că ar putea cuteza şi el să ucidă o vîietate din cele mari şi să o mănânce. Ucise deci un pui de căprioară. Aprinse apoi focul cu două bucăţi de lemn şi i se păru vînatul o hrană foarte gustoasă.

Începu apoi a urca scara, dar cu mari chinuri de rândul acesta. Destul de greu fusese la scoborît, dar la urcat era şi mai greu. Aduse cu el vînat, mult nu, dar atât cât să poată arăta şi celorlalţi. Cele ce le spuse el despre ce văzuse şi gustul vînatului, îi înflăcăară pe toţi.

„Hai să plecăm de aici. Păsărelele din jurul nostru nu prea ne aduc cine ştie ce folos. Colo,

jos, în ţara pe care ne-a găsit-o Oconorote, vom avea hrană din belşug. Să plecăm!“.

Şi așa coborîră pe pământ. Pe atunci toţi erau tineri — oameni bătrâni nu se aflau pe vremea aceea. Pe copii îi purtară în braţe şi ajunseră toţi cu bine până la cea din urmă, o femeie grasă care, neputând trece prin gaură, din pricina grosimei, rămase înţepenită la mijloc. Bărbatu-său, văzând-o la ananghie, urcă iar scara ca să-i ajute, zadarnic însă, că n'o putu trece dincoace.

Omului îi veni ameţeală şi se coborî înapoi, pe când tovarăşii lui vorbeau cu însufleţire despre necazul care dăduse peste el. Il cercetară toţi cum s'au petrecut lucrurile. Nici el nu ştia cum. De aceia rămase treaba neînţeleasă.

Răseră atunci femeile ţinându-l de rău: „oare e drept din partea bărbatului ca, în loc să rămână toată noaptea colo sus, a venit înapoi? Iar viteazul Oconorote, care s'a mai urcat odată sus, de ce nu se duce acum cu vre-o doi înşi s'o ia, dacă bărbatul ei nu vrea să se ducă?“

Nici unul însă nu voi, căci un înţelept vorbi astfel:

„Să zicem că ajungeţi până la ea şi o treceţi prin gaură. Dar dacă, scăpând cumva de acolo cum e ea de grea, vă trage şi pe voi? Oare n'ar fi păcat să ne piară astfel oamenii noştri cei mai viteji?“.

Şi așa rămase femeia acolo unde era, iar scara se rupse. De atunci stă şi astupă gaura de nu mai putem noi vedea, nici nu vom mai vedea vreodata ce e dincolo de cer.

In rom. de LIA HÂRSU

Greşala omului cu bună voinţă, este o dibuire spre adevărul său. Acest adevăr îi aduce lumină şi descurajare. Dar omul acesta ştie să folosească lumina şi să înlătore descurajarea.

HAN RYNER

el și-a dovedit cu prisosință uriașa-i absurditate și e de nădăduit că, odată cu triumful marilor grupări democratice din țările ce au primul cuvânt în lume, înlăturarea lui din uzanțele internaționale, se poate socoti ca sigură și definitivă.

Astăzi om viteaz nu mai e un individ mărginit, capabil din această pricină să se asvârle cu ghioaga în mână acolo unde fierbe bătaia mai avan, ci acela ce găsește în inima-i accente puternice, în stare să cucerească și să atragă alte inimi pe căi frumuseții și ale mai binelui. Viteaz e acela ce se dovedește în stare să-și combine în așa fel noțiunile, încât să descopere un nou ser medical, un aparat sau o mașină mai perfectă, noi mijloace de luptă științifică. Războiul, urmând și el noile orientări ale vieții omenești mai conștientă de sine însăși, s'a strămutat din tranșee în laboratorii și uzine, pe tarâmul emulației economice și culturale.

Ultimul război, purtându-se în condiții nefirești, adică în tranșee, a îndurerat și cutremurat adânc sufletul omului contimporan, deprins cu lupta creatoare de valori, cu respectul vieții și al individualității în umanitate. Și expresia acestei dezolante stări de suflet, eși în evidență după cum era și firesc, în literatură.

*

În literatura românească s'au dat la iveală sumedenie de cărți, care avea drept temă măcelul. Covârșitoarea unanimitate a scriitorilor însă, puțin pregătită pentru priceperea marilor probleme, utilizează războiul numai din punct de vedere al pozitului de întâmplări și anecdote lugubre. Povesteau pătimirile lor și ale altora, grozăviile văzute personal sau povestite de alții, și atât. Cel mult un răzleț și personal strigăt de revoltă. De curând a apărut însă un modest și simpatic volum, cu titlul «*Flamura Albă*», și datorit d-lui George Mihail-Zamfirescu, care face excepție la această regulă.

Această carte, deși nu e însuflețită de spirit polemic, (cum e bunăoară vestita «*Menschen im Krieg*» a lui Latzko), se încumete totuși a cuprinde faptele anarhice în aparență, ce să succed în cursul unui război, într'o perspectivă mai largă și mai omenească. Autorul nu asistă în chip pasiv la desfășurarea tragicelor întâmplări și nu se mulțumește

a le înregistra pur și simplu, ci se străduiește a le găsi principiul pe temeiul căruia se desfășoară și dacă acest principiu slujește marile scopuri ale vieții, trecând peste trupurile noastre nevolnice, ori dacă e o nebunie îngrozitoare a colectivităților omenești.

Astfel pusă tema, să nu se creadă că autorul a pornit să lămurească și să dovedească o teză preconcepțată. Nici de cum. E dimpotrivă un om normal și echilibrat, determinat să gândească așa, (e normal de altfel să cauți ați explica rostul unor fapte de care atârni) de însăși succesiunea evenimentelor. Autorul «*Flamurei Albe*» ne descrie tot ce a simțit trăind în vârtejul posomorât și nemilos al războiului: Primele impresii, întâile ciocniri cu «*dușmanul*», foamea și frigul, atrocitățile văzute și îndurate, durerea de a vedea însălbătindându-și-se semenii și în sfârșit acea mirifică și puțin adevărată pace, căreia trebuie să-și închini fără murmur munca, libertatea, sufletul și viața ta, spre a hrăni mai departe dobitocia și stupiditatea omenească. Cei ce vor să se împotrivescă, să renoveze, să înfrumusețeze sunt declarați dușmani «*ai binelui obștesc*» și li se aplică ori un glonte, ori o condamnare cu termen lung...

D-l Zamfirescu — în afară de talentul de povestitor epic — e însuflețit de ceace am putea numi bun simț, ori bună cuvință literară. Faptele descrise nu sunt copia unor impresii exagerate, nici nu pledează pentru vreun exclusivism ideologic. Trădează mai mult o sănătoasă sentimentalitate, din care derivă o sumă de calități ce deosebesc numai firile sănătoase și bine înzestrate: Altruism, compătimire atât pentru cel ce suferă cât și pentru cel ce din prostie și răutate face pe altul să suferă, admirație pentru cei ce în chip voluntar se sacrifică pentru a deschide altora ochii. Stilul său e concis, lipsit de adjective supărătoare, de hiperbole, plin de scilipiri pe alocuri. Imagini plastice abundă.

Datorită acestor calități, «*Flamura Albă*» poate fi socotit un document al vremurilor ce au trecut și pe care nu le mai dorim și o sentință, iar d-l George Mihail-Zamfirescu judecătorul și tămăduitorul a câtorva din slăbiciunile noastre.

NICOLAE BOGDAN

REVISTA CARȚILOR

I. Dongorozi: «*Filimon Hâncu*». (Edit. «*Cartea Românească*»).

Prozatorul craiovean scoate un nou volum de nuvele și schițe. Acelaș pitoresc al stilului, acelaș dar minunat de a povesti. Autorul îmbracă omul frământat de necazuri într'o haină nouă. A rămas prieten înțelegător ai celor umili, năpăstuiți: Filimon Hâncu, Ilie Cumpănă..

Acțiunea, de multe ori petrecută și aiurea (po-

vestea cu păcăleala rusului o știm dela scriitorul Virgil Costescu iar Filimon Hâncu e fratele mai mic al desfiguratului Iohan Bogdan din «*Reîntoarcerea*» lui Andreas Latzko) se închiagă în câteva fraze precise:

«*Mașina și-a încetinit mersul: toată stația se clatină din temelie, ca mărgeaua. Hâncu, tremură tot și sughite. Cu stânga a ncolăcit strâns, stălpul peronului. În mintea lui, un singur gând stă-*

pânește: încolo întineric, beznă și 'ncremenire. Când botul mașinei a ajuns în dreptul lor, încleştează și mai strâns stâlpul, înalță capul, și izbește odată, din toate puterile, cu umărul drept, în spețele șefului...

Nici un amănunt de prisos.

E latură nouă a talentului d-lui Dongorozi: humorul. «Impăcarea» este mai mult decât o «realizare onorabilă» și ne îndreptățește să așteptăm dela autor pagini definitive.

Material bogat în «Scrisori».

Lia Hârsu: «Din țara pieilor roșii». (Traduceri «Cultura Națională»)

Legende mitologice și povești dintr'o lume cu totul străină de noi — de orânduirile noastre morale și sociale. Tălmăcitoarea le-a prins în fraze de o simplitate originală. Cuvântul românesc se înfrățește armonios, în paginile doamnei Hârsu, cu atmosfera de cald misticism și naivitate din «Luna» ori «Maconaura și Anuanăitu».

Deși tălmăcite pentru «biblioteca tinerimii» poveștile se pot ceti și de cei bătrâni. E multă poezie în «Mireasa mortului» și multă înțelepciune, ascunsă sub haina modestă a fabulei în «Jaguarul și ploaia».

Barbu Lăzăreanu: «Anton Bacalbașa» (Atelierele «Adevărul» București).

Harnicul cercetător ni-l înfățișează pe Tony Bacalbașa în lumina adevăratei sale valori. Autor al clasicului «Moș Teacă» și colaborator al marelui Caragiale la redactarea «Moftului Român». Bacalbașa a înscris o pagină frumoasă în istoria literaturii noastre și ne-a lasat moștenire multe mărgăritare. Spirit independent, în întruniri și prin ziare luptă contra nedreptăților, contra samavolnicilor ce au petrecut zilele de ieri. Săgețile sale pătrunde în parlament, rănile lor sunt dureroase pentru «mamelucii târgoveți, mamelucii băltăreți și mostrele de mameluci rurali».

Scrisă cu deosebit spirit de înțelegere, lucrarea d-lui Barbu Lăzăreanu este un model de obiectivitate și o contribuție valoroasă la cunoașterea trecutului nostru literar.

Sandu Teleajen: «Au înflorit castanii...» (tiparul «Viața Românească» Iași).

Volumașul poetului ieșan este «darul sărac pe care un îndrăgostit de armonie îl face semenilor lui». Sunt cântece și balade, cu resfrângeri interioare și ritm sonor.

„Ia-ți sufletul cu tine, să pornim
„Din odăița noastră — închisoare —
„Pe drumuri largi, scaldate'n soare.
„Iar dac'o fi cumva să obosim,
„Ne-o face lunca pat din lăcrămioare,—
„Ia-ți sufletul cu tine, să pornim.

„Când vine primăvara, sunt bogat,
„Cum nu-s bogații lumii laolaltă!
„Inviorat, apuc a minții dalță,

„Din aur selenar îmi fac palat,—
„Grădina lui, din bolta înstelată..
„Când vine primăvara, sunt bogat!

Al. Popescu-Telega: «Unamuno» („Scrisul Românesc” Craiova).

Pana incusitului profesor și literat craiovean ne dăruiește toate datele de seamă asupra omului și operii lui Miguel de Unamuno, fostul rector al universității din Salamanca. Studiul d-lui Popescu-Telega, elegant tipărit în editura „Scrisul Românesc», nu trebuie să lipsească de pe masa intelectualului. Unamuno apare într-o lumină nouă, deplină: poet, filozof și prozator, traducător.

«Unamuno» e o lectură plăcută și interesantă: o poartă deschisă spre zările de vis și basm ale Spaniei. Munca autorului, închinată cu multă bunăvoință intelectualității române, merită lauda noastră.

In editura *F. Rieder &, Paris*, a apărut «*Kyra Kyralina*», întâiul volum din povestirile Andrei Zografii, opera compatriotului nostru Panait Istrati.

Senzația produsă în lumea literară din Apus la apariția noului scriitor, pe care apostolul umanității Romain Rolland l-a recomandat ca pe un povestitor egal cu Maxim Gorki, a dat loc la o mulțime de polemici și păreri atât asupra scriitorului, cât și asupra operii sale. Cu toate că presa pariziană și reviste ca „Europe“, „Les Nouvelles Littéraires“, suplimentul artistic al lui „Figaro“ scriu destul de elogios despre compatriotul nostru Panait Istrati, recunoscând în el un geniu al povestirii, o parte din scriitorii noștri cu mentalitate stupidă și învechiți în păcate, coade de topor al celui mai negru absolutism, au pornit o campanie de ponegrire a ilustrului scriitor, a cărui glorie îi supără grozav, pe simplu motiv — pe care din lașitate nu-l spun cu francheță — că nu face parte din clasa parazită, ci este fecior de spălătoare și contrabandist și a fost în viață hamal și vopsitor.

Nu luăm în considerare balele invidiei și vanității cu care spumegă anumiți oameni mari, și cari nu sunt în stare să-și vadă ridicolul, și vom spune părerea noastră sinceră asupra operii lui Istrati.

Toate povestirile lui, sunt accente dureroase, reale, trăite clipă cu clipă de sufletul sbuciumat, care în elanul talentului său genial, ni-le arată fără nicio floare de stil, dar ni-le arată așa cum le simte, cum le-a trăit și tocmai aici este marea putere de creație a unui povestitor. Să spui totul, să spui realul, neocolind nimic, dar modul cum vei spune să farmece și să statornicească întreaga desfășurare a întâmplărilor în sufletul cetitorului.

Pe noi, cei din mulțimea anonimă, care nu ne-am încălzit sufletele la casele cu bani, cari nu ne-am adăpostit hoiturile în palate somptuoase, care nu ne-am bucurat de plăcerile provenite din munca altora, cari am cunoscut ce este frigul, foamea și biciul, povestirile crude și ironice ale lui Panait Istrati, se cuibăresc și sălășluiesc în sufletele noastre.

În rafturile librărilor și pe care mulți nu vor avea răbdarea să-l citească, iar el editorul va pierde banii întrebunțați la tipărire. De ce să nu editeze „La Garçonne” a lui Margueritte dela care el câștigă zeci de mii de lei. De ce să nu dai poporului „panem et circenses”, când el vrea numai aceasta.

Și acum să răspund acestor posibile obiecțiuni. 1. Știu că operele fie de mică sau mare valoare sunt mai bine înțelese în limba în care au fost scrise decât în traducere, dar acest fapt nu poate condamna traducerea care este absolut necesară prin faptul că nu toți oamenii cunosc bine o limbă străină. Apoi, mai consider traducerea ca o mândrie pentru poporul care și-a tradus în limba sa, operele scriitorilor geniali din alte țări. Faptul că traducerea unei opere de valoare nu este cercetată de publicul cetitor, care nu dorește decât romane excitante, aceasta este o problemă cu rădăcini mai adânci. O parte din vină o au deosemena toți editorii. Publicul cetitor este în general la discreția acelor cari îi dau hrana sufletească. La drept vorbind, editorii au în societate, rolul unor bucătari cari sunt însărcinați să alegă și să pregătească alimentele trebuitoare. Asemenea unei cămări este librăria în care intrăm să ne alegem alimentele culturale. Dacă în aceste cămări vom găsi alimente rele, ne vom intoxica; dacă ele vor fi bune vom fi sănătoși și rezistenți.

Deci cine strică, dacă nu editorii, cari au dat tânărului popor român până acum o hrană sufletească din cele mai alterate.

Toate tipăriurile nu au căzut din cer și s'au executat în tipografia cu banii editorilor sau cu banii autorului, și s'au vândut în librării.

De aici vedem cât de mare este rolul editorului în societate.

O faptă stupidă a comis cu câteva luni în urmă o editură bucureșteană care, în goana după câștig a inserat contra voinței redactorului, într'o revistă

exclusiv de știință, anunțul reclamă al romanului „La Garçonne”.

Tot atât de vitregă e soarta editării scriitorilor noștri, când trebuie să umble luni întregi pe drumuri cu manuscrisul în servietă și să bată la toate ușile cu acelaș rezultat negativ, — dacă norocul nu-l face să aibă cel puțin vre-o recomandatie dela vre-un monopolizator de genii, sau dacă nu se lasă exploatat, vânzând manuscrisul pe preț de nimic.

Unii scriitori, înțelegând pe deplin această rușinoasă ingenunchiare, la care îi obligă editorii noștri, (unii din ei foști vânzători de cărți poștale ilustrate, de șireturi de ghete, etc.) tipărindu-și lucrările cu jertfe considerabile, cu străduinți pe care cuvântul nu le poate exprima, au de îndurat o altă lovitură dela îmbogățiți vremurilor noastre. Cum majoritatea editorilor sunt și librari, iar cărțile aparute în editura proprie a autorului trebuiesc distribuite prin intermediul acestor librării, ca semn de protestare pentrucă scriitorul nu s'a lăsat jecmănit după voje, editorul librar are prilejul să saboteze munca scriitorului, prin fel de fel de șicane în ceea ce privește luarea în depozit spre vânzare a cărți autorului. Unii editori cer până la 50 la sută rabat!.

Problema editării, în special la noi în țară, este cât se poate de complexă și ea nu poate fi lămurită în câteva rânduri, ce permite spațiul la o cronică de revistă.

Cu acestă chestiune de care atârână atât prestigiul tinerii noastre literaturi, cât și îndemnul la muncă al scriitorului și situația lui morală și materială, ar trebui să se ocupe S. S. R-ul, care după cât vedem, este un fel de „ciolad” care se ocupă numai cu proslăvirea președinților și îngrijește de cumpărări de coroane la Immormântarea celor ce se sfârșesc purtându-și iluziile pe calea Parnasului, în sălile albe ale sanatoriilor ucigașe în dimineți de toamnă.

IOSIF MIHAI

CUVINTE DESPRE CARȚI

„PETRU ARBORE” roman de EUGEN RELGIS

Fără a-și plimba personalitatea prin saloanele literațiilor oficiali și prin cenaclurile clevețitoare, fără a curta pe făuritorii de genii, d-l Eugen Relgis e totuș un scriitor fecund.

Solitarul din strada Trinității a dat la iveală în editura „Umanitatea”, trilogia de romane «*Petru Arbore*». Lăsând la o parte personalitatea autorului, care s'a impus de mult prin stilul și fondul lucrărilor de până acum, ne vom ocupa, pe cât ne îngăduie spațiul restrâns al unei cronici, de opera pe care ne-o prezintă.

Cuprins în trei volume, romanul de analiză «*Petru Arbore*» al d-lui Eugen Relgis, e o operă cu

totul originală. E primul roman de analiză în literatura română. Descătușat de un anumit plan de acțiune, după cum sunt construite romanele de până acum, el e menit să revoluționeze vechea formă a romanului decorativ, în care anumite personaje trebuie să se sinucidă sau să moară la sfârșitul volumului. Autorul clădește întreaga operă în jurul unui singur erou.

Petru Arbore e întruparea necondiționată a omului ce pășește trudnic spre desăvârșirea și cunoașterea de sine. În primul volum: „*Întăile năzuinți*”, Petru Arbore e în anii adolescenței, când întrezărește dincolo, peste cumpăna vieții, haosu

frământărilor sociale. Se trudește să se făurească prin el însuși, cu forțele creatoare ce zac, ca într-o mină, în ascunzișurile lui lăuntrice. Incredător în elanurile sale sufletești, în rațiunea ce-i stă veșnic trează, în toate comorile pe cari natura le dăruiește omului, el luptă dărz contra tuturor prejudecăților și a propiilor sale slăbiciuni — și, cu ochii «rațiunii sensibilizate», el privește, descopere și cercetează totul. Se înalță sus, tot mai sus, deasupra semenilor cari îi ignorează eforturile, pentru a fi vrednic să se bucure de viață ale cărei drumuri sunt atât de prăpăstioase. Dar Petru Arbore, cu cât se înalță spre sferele cugetării, și spre armoniile spirituale, cu cât se depărtează de stăpâni și mulțime, cu atât se apropie mai mult de sufletul *omului*. Și iubirea lui de oameni, e iubirea curată a profetului din Biblie.

Timp de trei ani, Petru Arbore trece prin o serie de prăbușiri și de înălțări. E tăcut — dar în el vorbesc sufletul, cugetul, fapta — și lumea. În volumul al doilea: «Isvoarele interioare», îl găsim la universitate unde cercetează mereu, voind să afle tainele profunde ale spiritului și ale materiei. Cercetează bibliotecile, căutând întâi prin cărți calea spre idealul său de perfecționare. Dar «cartea» nu e de ajuns. Trebuie să muncească. Il găsim într'un sat umil, armonizându-și munca intelectuală cu cea manuală, la o construcție din beton armat. Pus în fața vieții reale, el caută să se folosească de toate comorile acumulate în sufletul lui de om și gânditor. Truda de fiecare zi a lui și a mulțimii care lucra pentru simpla nevoie a existenței, deschiseră noi orizonturi de cugetare pentru Petru. El vedea cauzele adnci ale acestei energii creatoare, desfășurată pretutindeni. Privea dincolo de aparențele pe care oamenii simpli sunt obișnuiți să le vadă. El se înfrăția tot mai mult cu omul ce-i era frate, cu natura, cu universul. În coloarele de beton armat ce se ridicau în câmpia dela Crevedia, el vedea năzuința crescândă a umanității spre sferele înalte ale divinității.

Și vremea îl târăște cu dânsa. Acelaș Petru, mai înălțat însă spre culmile firești ale progresului spiritual, se reîntoarce în Capitala frenetică, la construcția unui siloz de grâne. În volumul al treilea «Prăbușiri creatoare»: Petru Arbore lucrează la o uzină de arme dela arsenal. Grozavă

prăbușire! Munca lui creatoare, energia păstrată pentru bine și adevăr se mistue acum în slujba celor mai diabolice plâsmuiri umane: mașinile morții. O luptă aprigă se dă în sufletul său. Până acum n'a știut că e sclavul societății. N'a știut vă toate elanurile sale sufletești pot fi înăbușite de acei cari se erijează în conducători de turme. După arsenal, vine războiul. Petru Arbore trebuie să îngenunche și el în fața zeului sângeros. Brațul lui va trebui să ucidă. Frații, al căror chip l'a purtat în suflet, trebuie să-i vadă svârcolindu-se în sânge. Oribilă monstruoșitate! Rod infernal al civilizației moderne!. Dar Petru se supune. Trupul său — nu conștiința sa! Tăcut, cu sânge rece, înrângând în sineși revolta ce părea că-l topește, a pornit pe drumul nebunei omeneșii... Când s'a reîntors, era pace!.

Eroul din romanul d-lui Relgis, e prea multilateral, prea complex și în neîncetată evoluție, pentru ca să poată fi înfățișat în câteva rânduri. El se înalță pe Terra milenară, din care s'a plămădit, ca un copac cu rădăcini în realități pământene și cu ramurile spre sferele pure ale divinității. Un om, ce căuta să adune în sufletu-i avid cât mai multă iubire prin cunoașterea de sine, cât mai multă umanitate. Cu acest tezaur sufletesc, el își făurește propria sa cale prin vălmășagul vieții. Iubire omenească, iubire ce crează și inobilează sufletele. Își dăruiește iubirea celor patru femei ivite în calea sa, precum și semenilor, umanității... În cei trei ani de viață (trecerea dela adolescență la bărbăție, când se formează omul) Petru Arbore își înoște mereu elanurile sufletului și cugetarea — mai ales conștiința — ce se sbate sub frunte. El întâlnește semeni la școală, la universitate, la șantiere, la bibliotecă, la arsenal, în capitală și în sate. Prin iubire el făurește oamenii, iar semenii prin acțiunile lor îl făuresc pe el. Petru Arbore e întruparea, e năzuința întregii umanități; e strigătul desnădăjdut: «Omule, fi om!..»

Prin această trilogie de romane de analiză, d-l Eugen Relgis se consacră definitiv printre marii cugetători ai timpului. Individualitatea sa, lipsită de scăderile sufletești ale oamenilor de azi, va fi pășirată pios în sufletul celor ceși regăsesc «omenia curată» în paginile romanului său.

ION MEHEDINȚEANU

„FLAMURA ALBA“ de G. MIHAIL-ZAMFIRESCU

„Flamura Albă“ de George Mihail-Zamfirescu, cu o prefață de Eugen Relgis. (Editura «Icoane Maramureșene»).

Scriitorul englez Norman Angell, întemeindu-se pe considerații de ordin economic, a emis încă de pe acum 14 ani, adică cu puțină vreme înaintea izbucnirii conflagrației mondiale, ideea că războiul nu numai că și-a pierdut orice rațiune de a fi, dar date fiind strânsele legături dintre popoare, ele nu se pot încăera fără a-și primejdui deabi-

nelea însăși existența lor materială. Războiul s'a deslănțuit totuș, provocat — lucru cu desăvârșire precis, — de aristocrațiile germană și rusă, ultimele vestigii ale vremurilor de bestialitate și feudalism. Și cei ce-au păcătuit prin înfruntarea legilor civilizației de recentă dată și-au primit din plin pedeapsa; noua orânduire socială mondială, întemeiată pe principiul naționalităților de sine stătătoare și-a găsit o nouă și mult mai trainică bază de echilibru; iar în ceiace privește războiul

CU PRILEJUL UNEI CARȚI

VASILE DEMETRIUS

«Ținerețea Casandrei» a apărut într-o nouă ediție. Fiindcă s'a statornicit la noi meschinăria informației de două linii, care anunță o operă literară, ne simțim datorii cu prilejul acesta să vorbim de un scriitor: Vasile Demetrius. O deprindere sau o pornire a noastră veche, de conservatori ai unor obiceiuri de suburbie europeană, ne poruncește întotdeauna — dureroasă ciudățenie — să nu avem curajul aprecierii intime, asupra scriitorilor noștri — pregătiți însă oricând să ungem cu mirul eternității scriitorii cu marcă străină, chiar când sânt departe de realizarea scriitorilor români.

Asupra lui Demetrius părerea noastră e demult, formată. Alături de romanul vieții rurale, înflorit îndeajuns de talentul robust al d-lui Mihai Sadoveanu, — viața orașului românesc, a burgheziei și proletariatului târgurilor, romanul sbaterii de azi, a frământărilor sociale și politice dela 1900 încoace și-a găsit un observator de mare notație și un evocator sobru în Demetrius. Desigur literatura lui Demetrius purcede din Balzac. Prăbușirea repede și fără leac a lui Matei Dumbărau, din trilogia «Orașul Bucuriei» (despre care vor trebui scrise multe) stă alături — o spunem cu răceala observației sincere — de paginile cele mai bune ale maestrului romanului francez. O evocare, grea de viață, pulsație adevărată și viziune originală a vieții

de noapte a periferiei capitalei, un fel de mocirlă cu funcționari ariviști, parveniți, oameni de nimic și un poet se găsește în Orașul Bucuriei — viață scăpată miopiei scriitorilor purtători ai cununelor de hârtie academică. Stilul lui Demetrius este al marilor constructori. Demetrius nu cizelează bibelouri de porțelan sau pisici de catifea. Demetrius construiește din piatră. Stilul sobru, fără înfloriri, fără efecte de poem în proză. Nuvela lui Demetrius are concizia precisă a legilor. Oamenii se desfac din scrisul său, vii și apropiați, ca niște cunoștinți vechi. Politicianul venal, femeia adulteră, studentul stricat, gol și infumurat — un Rastignac caricatură locală — toți se mișcă purtați de un regisor de mare talent, în decorul lor, aci printre noi.

În istoria literaturii românești. Demetrius are locul, singuratec. El rupe cu dulcегăria sentimentală, pesimismul neo-romantic crescut după Duiliu Zamfirescu și Vlahuța. Romanul românesc, cronica contimporană a vieții românești se reduce aproape la Demetrius.

Într-o literatură care înscrie genii cari au lucrat două schițe, autorul a cel puțin 10 volume de proză și versuri, este o biruință.

O însemnăm cu bucuria cuvenită.

R.

FULGURI

† STELIAN IOAN

Săptămânile trecute, am dat țărâni pumnul de de țărână al necăjitului nostru frate Stelian Ioan. Tuberculoza i-a mușcat plămâni în timpul războiului și i-a pecetluit pleoapele într-o dimineață noroasă — în spital. Povestea vieții lui e plină de necazuri. Un scriitor modest ar dărui literaturii câteva pagini definitive — povestind-o...

Lipsit de darul scrisului, Stelian Ioan a căutat, cu fapta, să fie în ajutorul revistei noastre. Reprezentația dată în Sătmar pentru strângerea primului fond de editare s'a bucurat de concursul său entuziasmat. În «Șoldeș» din «Să face ziua» a dovedit calități frumoase pentru scenă.

Moartea știe să aleagă...

Ne închinăm, cu evlavie, în fața mormântului în care odihnește pumnul de țărână al necăjitului nostru frate Stelian Ioan.

TURNURI DE FILDEȘ

În revista „Miorița” (Mai 1924) tânărul prozator G. M. Vlădescu se miră că scriitorii români, în aceste vremi de sbucium, dorm nepăsători în turnurile lor de fildeș. Astăzi, când „toți neisprăviții se amestecă în treburile obștești” — când „un

ministru român, sărac lipit până ieri, a devenit de douăzeci de ori milionar peste noapte” iar în urmă, «nesupărat de nimeni, s'a retras într'un castel recent cumpărat, în timp ce bietul funcționar care și-a pierdut cumpătul în fața unei mii de lei, a fost osândit la pușcărie și biciuit de disprețul public» — scriitorii români tac (spune d-l Vlădescu) ori fac afaceri (adăogăm noi...)

Tânărul prozator crede că în fiecare din acești aleși ai muzelor doarme un apostol și încearcă să-l deștepte prin «chemări în pustiu» — să'l arunce în lupta pentru regenerarea noastră morală și socială.

Acesta e rostul scriitorului!

Bine...

E o datorie imperioasă, pentru ei, să ne lumineze cărările!

Poate..

Scriitorii români au datoria să lupte pentru poporul «chemat la o viață nouă de îndreptare și progres!»

Foarte greu...

Și e foarte greu din motive lesne de înțeles. Ce i se cerea azi, unui scriitor, ca să pregătească,

să întreție atmosfera războinică? Talent? Nu. Talentele agonizau în umbră: Arghezi, Macedonski, Mihail Săulescu... Cultură, fond moral? Un om cu adânc fond moral și cultură, nu ar putea iscăli îndemnuri ca acestea:

„Iubește cu barda deodată în cinci,
„N'ai grije, vrășmași sînt belșug“

„Invârte toporul trăsnește mereu,
„Ucide și taie — n'ai milă!..

„Cosește într'una!.. Să curgă șuvoi
„Spurcatul lor sânge fierbinte, —

Am putea da și alte exemple, mult mai plastice, din operele celorlalți scriitori, la modă în zilele din preajma războiului. Câți din ei au prins arma în mână, să facă dovada vitejiei lor? S'au ascuns la Iași, ca șobolanii. Toți, niște gramfoane: «Carpații — frații — ucide, n'ai milă — izbândă — România Mare...» Și a urmat retragerea nenorocită, mizeria din Moldova — pentrucă niciunul din stihitorii desrobirii nu și-a spus, cinstiț, cuvântul.

Astăzi, însă, ne trebuie un Christ. Și ce departe suntem de el...

Suntem ca o casă în care s'a încuibat șoarecii: prin pod și pe sub dușumele, prin borta zidurilor, pe sub prag. Nici o scăpare. Trebuie să dăm foc la casă, să ne mutăm în alt loc și să zidim una nouă — din temelii.

Unde să găsim nebulul care să coboare în mijlocul mulțimii ori să urce scările palatelor, să taie cangrena în adânc; să culeagă neghina din grâu și s'o arunce în flacări; să întroneze dreptatea în tribunale, cinstea în cabinetele ministeriale, cuvântul înțelepciunii și al adevărului în biserică, lumina în școale și bunul simț în parlament; să smulgă familia din ghiarele desfrâului, fanfaronada de sub cupola Ateneului incompetența de pe băncile Academiei, imoralitatea de pe scenă și literatură din ghiara politice? Unde să găsim nebulul care să urce, pentru noi, în fiecare zi cărările Golgotei? Să-l batem cu pietre și să-l pâlmuim iar el cu blândețe să ne privească, să ne erte — să ne ia de mână ca pe niște copii neînțelegători și răi și să ne învețe să facem primii pași pe adevăratul drum...

Printre scriitorii români contemporani îl caut zadarnic.

Apostolul regenerării noastre morale și sociale! Inchid ochii și-l văd: copil în zdrențe, în pragul unei colibe, își minte foamea cu un codru de mămligă...

Pe scriitorii români să-i lăsăm să doamnă somnul dreptilor în turnurile lor de fildeș. Dinspre ele, vântul aduce pe aripi duhoare de cocină...

G. M. Z.

VICTOR ARADI

În numărul de față revista noastră a avut cinstea de a obține colaborarea d-lui *Victor Aradi* cunoscutul literat și sociolog maghiar. Om cu concepții largi, neadmițând, și luptând de două de-

cenii contra iredentismului criminal și ațățător de războaie, d-sa a fost în toate timpurile un prieten sincer al popoarelor subjugate din fostul imperiu habsburgic.

Pentru opera sa, „Catarina Doamna noastră“, care a făcut mare valvă la Budapesta, și în care se oglindește viața sbuciumată a unei fice de nobil venită să propage cuvântul adevărului în mijlocul moșilor din munții Abrudului, iobagi ai stăpânirii maghiare, d-l Victor Aradi a fost încontinuu prigonit ca un om subersiv pentru integritatea statului maghiar.

Suntem informați că d-sa ar fi luat hotărîrea de a traduce în românește această interesantă operă, din care se desprinde o firească dragoste față de oameni, fără considerație de naționalitate. Deasemenea mai anunță apariția în românește a unui alt volum „Rapsodii negre“.

Suntem bucuroși, că d-l Victor Aradi se apropie cu sufletu-i de om, lângă adevărați oameni ce calcă peste îngrădirile mincinoase ale societății.

EDITORII

Nu putem ști dacă acești oameni își înțeleg pe deplin rolul în societate, în alte țări, dar ceea ce este cert, că la noi, nu numai că nu și-l înțeleg, dar s'au prefăcut în spoliatori de rând și dușmani ai oricărui progres cultural. Judecând lucrurile superficial, veți crede că autorul acestor rânduri, este vre-unul căruia i s'au înapoiat manuscrisele dela editor, cu mențiunea: „Nu le putem edita“. Nu, ferească sfântul! — Rândurile de față nu sunt decât o tristă constatare obiectivă.

În primul rând, să ne ocupăm de editarea diferitelor scrieri traduse din limbi străine și vom vedea că toată vina apasă asupra editorilor noștri. Nici-o operă străină de însemnată valoare literară, socială sau științifică nu veți vedea tipărită în românește la vitrinele librărilor. Totuș inundă romanele pasionale ale lui Marcel Prévost, Victor Marguerite și alții ca dâșii. Monumentala operă „Jean Cristoph“ a lui Romain Rolland nu s'a tradus (nici cel puțin câteva volume) cu toate că e tradus aproape în toate limbile. Nici „l'Ame enchantée“ care este mai mică ca cea dintâiu. „Clarté“ a lui Barbusse și nici principalele lucrări ale lui Anatole France. Nimic din Sig. Freud sau în domeniul biologiei, sociologiei etc. Din clasicii scriitorii mondiali sunt doar câteva traduceri: Zola, Maupassant, Daudet, Tolstoi, Turghenief, Dostoiievski, Sienkiewicz etc. Traduceri oribile și mai oribil tipărite. Nu știu dacă vreunul din editorii noștri vor fi văzut în bibliotecile maghiare autorii străini traduși.

Mi se va obiecta de către cei interesați următoarele: 1. Operele de care vorbești d-ta le putem citi perfect de bine în limbile în care sunt scrise sau în cel mai rău caz, în limba franceză. 2. Pentruce editorii să tipăriască în traducere pe „Jean Cristoph“ care va rămâne să se prăfuiască

REVISTA REVISTELOR

«Adevărul Literar» anul V. No. 185 din 22 Iunie 1922.

„Oamenii necăjiți“ din schița d-lui Lascarov-Moldovanu îți fac impresia că trăiesc în cea mai intimă apropiere de tine. Oameni ce-și târăsc viața în picioare și cari cred că rachiul dela bodega lui Ilie le poate aduce alinarea suferințelor și nevoilor a căror cauză adâncă stă ascunsă în rana socială ce sângerează de îndelungată vreme.

Proză mai semnează d-nii I. Dragoslav, S. Klopștok, Victor Eftimiu. Traducerile sunt bine alese din autorii de frunte ai literaturii universale.

Din poeziile publicate în numărul de față, remarcăm pe ale d-lor George A. Petre, George Silviu, Ion Gane și M. Samarineanu. Ne oprim o clipă asupra șireagului de imnuri dedicate femeiei de către d-l Al. Vițianu și-l întrebăm: altceva nu a avut de scris?

Ar fi de dorit ca tinerii scriitori de astăzi — în special poeții cari răsar ca ciupercile după ploaie, — să-și facă autocritica lucrărilor și să nu abuzeze de indulgența redacțiilor cari, deschizându-le coloanele revistelor în urma unei lucrări bune, mai târziu să colaboreze cu baliverne. Nu stăruim mai mult asupra acestor versuri, să nu se creadă că o fac din răutate. Fiecare să le cetească.

Cronicile și însemnările din ultimile pagini sânt admirabil întreținute. Material variat și bine aranjat dă un aspect occidental revistei.

„Clipa“ anul II. No. 54 din 22 Iunie 1924.

În numărul de față revista beleartiştilor publică interesante impresii din Italia, de d-șoara Virginia Tomescu-Scroco, o dare de seamă asupra romanului d-lui Eugen Relgis „Petru Arbore“ de Nic. Bogdan, un articol elogios închinat de d-l N. N. Șerbănescu volumului d-lui George Mihail-Zamfirescu „Flamura Albă“, o sugestivă cronică plastică de H. Igiroșanu, precum și alte câteva articole de d-nii Răduț, I. Răcăciuni, N. Matei, R. Cernescu, etc. Incepând dela numărul 55, publică o serie de însemnări de ale marelui scriitor rus Maxim Gorki, în traducerea d-lor Bogdan și Stekanov.

«Ramuri» (XVIII—11, Craiova).

Profesorul N. Iorga deschide numărul pomenind cu recunoștință numele lui Michelo Silvestri «misionar al lucrurilor românești». Poetul D. Iov publică o frumoasă „Carte postală“ și Sonetul d-lui Barbu Solacolu are imagini noul. Un nume nou pentru noi: Al. Manciu, semnează o schiță cu frumoase calități. Strofa ultimă din Toamna d-lui Sin Giorgiu aduce un cuvânt necunoscut până acum în literatura versificată: zarnacadele. Ocolim cronica d-lui Făgețel, cu bunăvoință.

«Năzuința» (III—1, Craiova).

Revista craioveană publică o «prefață la o carte»

datorită d-lui I. Rădulescu-Pogoneanu. Versuri subtile, pline de un farmec deosebit, are d-na Elena Farago și d-l G. Murnu, traducătorul epopeii „Iliada lui Homer“. D-l Tătărăscu dă un fragment din «Când vine viforul», iar cunoscutul nostru colaborator I. Dongorozi, în «Surpriza» dovedește o ușurință deplină în formarea frazelor și multă pricepere de-a prinde și înțelege sbuciumul omnesc. Din sumar, subliniem cu plăcere bucata d-lui Popescu-Telega «Puhoiul», plină de frumuseți literare. D-sa e unul din prozatorii tineri ce face cinste revistei «Năzuința».

Versuri și proză, de următorii: George Baiculescu, N. Milcu, I. B. Georgescu.

Cronici bogate și însemnări.

E C O U R I

In curând va apare volumul de schițe și nuvele „Săptămâna unei îndrăgostite“ datorit D-nei Sarina Cassvan-Pas.

Prețuind în destul talentul distinsei noastre colaboratoare, așteptăm cu încredere apariția volumului.

A apărut și s'a pus în vânzare la librării trilogia de romane „Petru Arbore“ a d-lui Eugen Relgis; „Flamura Albă“, suflete și chipuri prinse în vârtejul morții de George Mihail-Zamfirescu; „Lumea celor necăjiți“ schițe și nuvele de Ion Pas.

Revistele belgiene de avantgardă, anunță că au început construcții de clădiri, cartiere întregi după normele cubiste. Doi din miniștrii cari compun cabinetul belgian, sunt partizani hotărâți ai artei constructiviste. Unul din poeții fruntași ai artei futuriste este George Linze. Noua mișcare de artă are mai multe reviste în paginile cărora se găsesc laolaltă artiștii belgieni, francezi, germani, ruși și italieni. Mișcarea are de altfel o notă pronunțată de internaționalizare a artei și de expresie universală.

Intr'un interview luat lui Georg Kaiser, cunoscutul dramaturg german de către poetul Ivan Goll, aflăm că marele dramaturg nu dă nicio importanță lucrărilor sale dramatice, pe care le aruncă pe piață ca orice marfă. Mărturisește că nu i-a parte niciodată la premierele pieselor sale.

Redacția pentru București a revistei «ICOANE MARAMUREȘENE» și orice corespondență, pe adresa d-lui Ioan Mehedinteanu strada C. A. Rosetti No. 7 etaj.

EO EDITURA „UMANITATEA“

A apărut de:

EUGEN RELGIS

Primele romane de analiză în literatura română!

„PETRU ARBORE“

O trilogie a „vieții interioare“

Vol. I. — Intâile năzuinți

Vol. II. — Isvoarele interioare

Vol. III. — Prăbușiri creatoare

Prețul trilogiei: 120 Lei

Prețul la editură : 100 lei

A apărut

în editura revistei „Icoane Maramureșene“

„FLAMURA ALBĂ“

Chipuri și suflete prinse în vârtejul morții

de **GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU**

cu o prefață de **EUGEN RELGIS**

Prețul 20 Lei

A apărut în ed. Socec

„Lumea celor necăjiți“

Schițe și Nuvele

de **ION PAS**

Prețul 15 Lei
